

Edyta Jóźwiak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-4596-7990

edyta.jozwiak@uwm.edu.pl

Amelia Noskowska

ORCID: 0009-0004-4169-7796

amelia.noskowska@gmail.com

Sprawozdanie z II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Prawa Bankowego, Olsztyn, 5–6 listopada 2024 r.

Prawo bankowe stanowi dość istotny element szerszej i dynamicznie rozwijającej się specjalizacji badawczej, określanej w doktrynie mianem prawa rynku finansowego¹. Po sukcesie pierwszej edycji konferencji prawa bankowego, która miała miejsce 10 stycznia 2024 r., organizatorzy zdecydowali się na kontynuację tej jakże potrzebnej inicjatywy. Szereg wyzwań badawczych, zasygnalizowanych podczas pierwszej konferencji, szczegółowo opisanych w opublikowanym z jej obrad sprawozdaniu, wymagał zatem kontynuacji².

Owe wyzwania wynikają z szeregu wskazanych w doktrynie czynników, takich jak istotna rola norm *soft law*³, przenikanie się norm prawa publicznego i prawa prywatnego czy też potrzeba regulacji o charakterze transgranicznym, tzn. związanej z więcej niż jednym obszarem prawnym⁴. Prawo rynku finansowego, w tym również prawo bankowe, z uwagi na swój skomplikowany i interdyscyplinarny charakter stanowi swoiste dobro wspólne⁵,

¹ E. Fojcik-Mastalska, *Prawo rynku finansowego w systemie prawa*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler, M. Olszak (red.), *Prawo rynku finansowego. Doktryna, instytucje, praktyka*, Warszawa 2016, s. 19 i nast.

² E. Jóźwiak, K. Kołodziejski, A. Nosowska, *Sprawozdanie z I Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Prawa Bankowego „Współczesne wyzwania technologiczne i prawne”, Olsztyn, 10 stycznia 2024 r.*, „Studia Prawnoustrojowe” 2024, nr 64, s. 441 i nast.

³ Z. Ofiarski, *Rola soft law w regulacji rynku finansowego na przykładzie rekomendacji i wytycznych Komisji Nadzoru Finansowego*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler, M. Olszak (red.), op. cit., s. 39 i nast.

⁴ M. Mariański, *Problematyka regulacji rynku finansowego w ujęciu transgranicznym. Analiza na przykładzie prawa polskiego i prawa francuskiego*, Olsztyn 2020, s. 305.

⁵ T. Nieborak, *Rynek finansowy jako dobro wspólne*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2017, nr 79(3), s. 162–163.

które wymaga stopniowego stwarzania dla niej nowej architektury finansowej⁶, która uwzględniałaby owe wyzwania regulacyjne chociażby związane z uwzględnieniem transformacji środowiskowej⁷. Nie jest to zadanie łatwe, gdyż ustawodawcy bardzo trudno nadażyć za dynamicznie zmieniającym się środowiskiem gospodarczym oraz postępem technologicznym⁸, co generuje dodatkowo stopniowe zmiany w teorii odnoszącej się do poszczególnych segmentów rynku finansowego⁹. Mając powyższe na uwadze, coraz większego znaczenia nabierają normy tworzone na poziomie Unii Europejskiej¹⁰, czego konsekwencją jest pojawienie się nowych koncepcji w tym zakresie zarówno na poziomie całego rynku finansowego¹¹, jak i na poziomie jednego z kluczowych jego elementów, jakim jest prawo bankowe¹².

W nawiązaniu do opisanych wyzwań w dniach 5–6 listopada 2024 r. w Olsztynie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego odbyła się II Ogólnopolska Konferencja Naukowa Prawa Bankowego. Została podzielona na dwie sesje plenarne: zdalną i stacjonarną. Rozpoczęcie części zdalnej II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Prawa Bankowego poprzedzone zostało przywitaniem gości przez głównego organizatora wydarzenia oraz opiekuna Koła Naukowego Prawa Inwestycyjnego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie dr. hab. Michała Mariańskiego, prof. UWM. Następnie przedstawiciel władz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie prodziekan dr Szymon Kisiel uroczyście otworzył konferencję. Głos zabrały także przedstawicielki Komitetu Naukowego Konferencji: dr hab. Mariola Lemonnier prof. UŁ oraz dr hab. Anna Zalcewicz, prof. PW.

Po zakończeniu części oficjalnej pierwszą część obrad konferencyjnych stanowił panel ekspercki, który został otwarty przez dr hab. Anna Zalcewicz,

⁶ A. Jurkowska-Zeidler, *Nowa globalna architektura finansowa*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011, t. XXV, s. 537.

⁷ M. Mariański, *The application of the public order clause on the financial market – as one of the elements for building sustainable finance in a comparative perspective*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2024, nr 29(1), s. 161 i nast.

⁸ A. Zalcewicz, *Dylematy stanowienia prawa finansowego: następcość regulacji wobec zjawisk społeczno-gospodarczych czy antycypacja regulacyjna? – przyczynek do dyskusji*, [w:] E. Ferret, P. Majka (red.), *Księga Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa Finansowego i Prawa Podatkowego „Misja prawa finansowego – wyzwania współczesności”*, Rzeszów 2023, s. 511.

⁹ M. Lemonnier *Europejskie modele instrumentów finansowych. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2011, s. 60.

¹⁰ A. Jurkowska-Zeidler, *Prawo unii bankowej*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler, M. Olszak (red.), op. cit., s. 74.

¹¹ M. Fedorowicz, *Koncepcja finansowego stosunku prawnorynkowego w sieciowym ujęciu zależności na rynku finansowym*, [w:] A. Gorgol (red.), *Teoretyczne i praktyczne aspekty prawa finansowego. Problemy, koncepcje, wyzwania i rozwiązania*, Warszawa 2020, s. 103 i nast.

¹² M. Bączyk, *Bankowe umowy nienazwane w polskiej praktyce bankowej*, [w:] W. Katner (red.), *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, seria System Prawa Prywatnego, t. 9, Warszawa 2023, s. 794 i nast.

prof. PW. Prelegentka zaprezentowała referat *Finfluencerzy a ryzyko nadużyć rynkowych. O rekomendacjach inwestycyjnych w mediach społecznościowych*. W pierwszej kolejności mówczyni skupiła się na przedstawieniu wyzwań teraźniejszości, związanych z ogólną dostępnością inwestycji oraz informacji na temat rynków finansowych i strategii inwestycyjnych. Podkreśliła, że nowe, krótkie formy przekazu informacji stają się powszechnym źródłem porad w tym zakresie. Jednocześnie podała dane statystyczne dotyczące ryzyka inwestorów korzystających z porad inwestycyjnych, udzielanych w mediach społecznościowych. Wyjaśniła, że współcześnie zjawisko to doprowadziło do powstania podmiotów określanych jako finfluencerzy. Przedstawiła pojęcie rekomendacji finansowej oraz zasady dotyczące jej publikacji. Kończąc, uściśliła, że niezastosowanie się do wskazanych wytycznych może prowadzić do nakładania na podmioty sankcji, przewidzianych za rozpowszechnianie fałszywych lub wprowadzających w błąd informacji w mediach społecznościowych lub selektywne ujawnianie informacji poufnych.

Kolejny referat *Sygnaliści na francuskim rynku finansowym* przedstawiła dr hab. Mariola Lemonnier, prof. UŁ. Na wstępie prelegentka skupiła się na przedstawieniu genezy instytucji sygnalisty, nawiązując do współczesnego zjawiska podejmowania ryzyka zgłaszania poważnych naruszeń prawa, tytułem maksymalizacji zysków. Następnie przedstawiła podstawy prawne oraz pojęcie instytucji sygnalisty we Francji. Nawiązała także bezpośrednio do roli sygnalisty w kontekście nie tylko relacji zawodowej, ale także z perspektywy obywatela, klienta czy użytkownika usługi publicznej. Mówczyni podkreśliła jednak, że niezależnie od położenia podmiotu uzyskanie statusu sygnalisty jest uzależnione od szeregu warunków. Przedstawiając procedurę dotyczącą uzyskania ww. statusu, nadmieniła, że publiczne ujawnienie podmiotu będzie możliwe tylko w określonych sytuacjach, gdyż zakres ochrony sygnalistów wzmacniają ustawowe gwarancje poufności. Jednocześnie wyjaśniła sposób postępowania sygnalistów w ramach zgłoszeń oraz wykonywania misji kontrolnych ACPR¹³. W końcowej części wystąpienia prelegentka przedstawiła sposób oraz podstawy normatywne ochrony sygnalistów, dodatkowo podając dane statystyczne dotyczące zgłoszeń w tym zakresie.

Trzeci referat *Ryzyka finansowe na rynku kryptoaktywów* przedstawiła prof. dr hab. Magdalena Fedorowicz (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Prelegentka podkreśliła, że dynamiczny rozwój technologii *block-chain* i rosnące zainteresowanie inwestorów aktywami cyfrowymi prowadzą do powstania szeregu wyzwań dla stabilności rynków finansowych oraz skuteczności istniejących mechanizmów nadzoru. Wystąpienie koncentrowało się na identyfikacji kluczowych kategorii ryzyk, w tym ryzyka rynkowego, płynności, operacyjnego oraz ryzyka związanego z nieprzejrzystością struktury

¹³ Franc. *Autorité de contrôle prudentiel et de resolution*.

emisji i obrotu kryptoaktywami. Zwróciła uwagę na znaczące wahania wartości aktywów cyfrowych, brak centralnego emitenta, a także ograniczone możliwości dochodzenia roszczeń w przypadku nieprawidłowości lub upadłości platform obrotu. Prof. Fedorowicz dokonała także przeglądu wybranych inicjatyw regulacyjnych, w tym unijnego rozporządzenia MiCA¹⁴ (*Markets in Crypto-Assets*), którego celem jest zwiększenie przejrzystości rynku oraz zapewnienie ochrony inwestorów i stabilności finansowej. Wskazała na fakt, że choć ramy regulacyjne są w fazie rozwoju, już teraz konieczne jest podejmowanie działań prewencyjnych oraz edukacja uczestników rynku. W podsumowaniu prelegentka zaakcentowała, że skuteczne zarządzanie ryzykiem na rynku kryptoaktywów wymaga zintegrowanego podejścia prawnego i ekonomicznego oraz ścisłej współpracy między regulatorami, instytucjami finansowymi i dostawcami nowych technologii. Podkreśliła również potrzebę stałego monitorowania trendów rynkowych, aby dostosować instrumenty nadzoru do szybko zmieniającego się środowiska cyfrowego.

Jako czwarty w tym panelu swój referat przedstawił dr Andrzej Michór (Uniwersytet Opolski), którego wystąpienie było zatytułowane *Rozporządzenie MiCA a system regulacji rynków finansowych*. Prelegent przedstawił analizę rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie rynków kryptoaktywów w kontekście jego wpływu na system regulacji rynków finansowych w Unii Europejskiej. Referat koncentrował się na ocenie systemowej roli MiCA jako pierwszego kompleksowego aktu prawnego regulującego obrót kryptoaktywami w przestrzeni unijnej. Dr Michór wskazał na fakt, że przyjęcie MiCA stanowi istotny krok w kierunku ujednolicenia przepisów dotyczących emisji, oferowania i obrotu kryptoaktywami, a także działalności dostawców usług w tym zakresie. Szczególną uwagę zwrócił na cel regulacji, jakim jest zapewnienie większej przejrzystości rynku, ochrony inwestorów oraz przeciwdziałanie ryzykom dla stabilności finansowej. Omówił także relacje MiCA z innymi elementami systemu regulacji finansowych, w szczególności z dyrektywą MiFID II¹⁵, rozporządzeniem EMIR¹⁶ oraz przepisami AML¹⁷. W swoim wystąpieniu dr Michór podkreślił, że MiCA wypełnia dotychczasową lukę legislacyjną, wprowadzając jednolite zasady nadzoru

¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1114 z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie rynków kryptoaktywów oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 1095/2010 oraz dyrektyw 2013/36/UE i (UE) 2019/1937.

¹⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE.

¹⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji.

¹⁷ Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 644).

nad rynkiem kryptoaktywów, co ma zasadnicze znaczenie dla bezpieczeństwa obrotu oraz równych warunków konkurencji wśród uczestników rynku. Zwrócił także uwagę na wyzwania praktyczne związane z wdrożeniem nowych regulacji, w tym konieczność dostosowania działalności podmiotów oferujących usługi w zakresie aktywów cyfrowych do nowych obowiązków licencyjnych, organizacyjnych i informacyjnych.

Dr hab. Paweł Szczęśniak (Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) wygłosił referat *Postępowanie w sprawie przymusowej restrukturyzacji banku – węzłowe problemy w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego*. Wystąpienie koncentrowało się na identyfikacji kluczowych zagadnień prawnych i proceduralnych, które pojawiły się w toku rozpoznawania skarg na decyzje podejmowane przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Prelegent omówił podstawy prawne stosowania środków przymusowej restrukturyzacji wynikające z ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym¹⁸ oraz regulacji unijnych, w szczególności dyrektywy BRRD¹⁹. Podkreślił, że działania podejmowane przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny mają charakter nadzwyczajny i ingerują w prawa majątkowe podmiotów objętych postępowaniem, co rodzi istotne pytania o granice konstytucyjnej ochrony praw jednostki oraz zakres sądowej kontroli takich decyzji. W szczególności dr hab. Szczęśniak zwrócił uwagę na linię orzeczniczą Naczelnego Sądu Administracyjnego, dotyczącą zakresu kognicji sądów administracyjnych, a także możliwości dochodzenia roszczeń przez akcjonariuszy i wierzycieli. Podkreślił problem ograniczonej skuteczności środków ochrony prawnej w kontekście szczególnego charakteru postępowania restrukturyzacyjnego, które, ze względu na swoją specyfikę, tj. działanie w trybie pilnym i niejawnosć części materiału dowodowego, ogranicza zakres realnej kontroli sądowej. W konkluzji prelegent zaznaczył, że istnieje potrzeba dalszego doprecyzowania standardów orzeczniczych oraz wyważenia interesu publicznego, jakim jest stabilność systemu finansowego, z prawem jednostki do skutecznej ochrony sądowej.

Szósty referat *Nieautoryzowane transakcje płatnicze jako wyzwanie sektora finansowego w świetle zmian technologicznych – perspektywa ochrony konsumentów* przedstawił dr Dariusz Kowalski (Uniwersytet SWPS w Warszawie oraz Departament Klienta Rynku Bankowego i Kapitałowego Rzecznika Finansowego). Prelegent rozpoczął swój wywód od wyjaśnienia instytucji

¹⁸ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 643).

¹⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012.

nieautoryzowanych transakcji płatniczych. Dokonując analizy przepisów ustawy o usługach płatniczych²⁰, podkreślił, że regulacja ta nie zawiera definicji legalnej ww. instytucji oraz należy ją wywieść *a contrario* z definicji transakcji oraz autoryzacji płatniczej. W kolejnej części wystąpienia przedstawił i scharakteryzował metody oszustw, takich jak *phishing*, *catfishing*, *smishing*, *vishing* oraz *deep fake*. Wskazał także drogę postępowania w przypadku stania się ofiarą oszustwa internetowego.

Wystąpienie kończące pierwszy z paneli eksperckich wygłosiła mgr Anna Izdebska (Biuro Rzecznika Finansowego), przedstawiając referat *Krajowe ramy prawne dla stosowania rozporządzenia MICA – projekt ustawy o rynku kryptoaktywów w perspektywie ochrony klientów rynku finansowego*. Na wstępie dokonała charakterystyki pojęcia kryptoaktywów oraz kluczowych cech kryptowalut. Podkreśliła, że kryptoaktywa są obarczone wieloma ryzykami, związanymi przede wszystkim z bardzo wysoką zmiennością wartości oraz ich spekulatywnym charakterem. W kluczowej części wystąpienia mówczyni przedstawiła cel, przedmiot regulacji oraz wybrane definicje legalne rozporządzenia MiCA. Na tej podstawie omówiła proces legislacyjny krajowych ram prawnych dla stosowania niniejszego rozporządzenia. Punkt końcowy wystąpienia stanowiło przedstawienie metod wsparcia klientów podmiotów rynku finansowego.

Następny etap obrad stanowił drugi panel ekspercki, który został uroczystie otwarty przez prowadzącą dr hab. Mariolę Lemonnier prof. UŁ. Pierwszym z prelegentów był prof. dr hab. Marek Michalski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), który wygłosił referat *Od teorii pieniądza państwowego G.F. Knappa do koncepcji Central Bank Digital Currencies (CBDC)*. Rozpoczynając swoje wystąpienie, prelegent przedstawił schematy dążenia państw do pozyskania waluty własnej, w oparciu o fakty historyczne. Na tej podstawie zanalizował proces rozwoju systemu pieniężnego, artykułując siedem kluczowych faz jego rozwoju. Podkreślił, że istotną historycznie koncepcją stała się państwowa teoria pieniądza. Jednocześnie wskazał także na współczesne uregulowania dotyczące prawnych środków płatniczych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i w Unii Europejskiej. Następnie mówca skupił się przedstawieniu pięciu rewolucji prawnych, których zwieńczenie stanowi internacjonalizacja prawa. Odnosił się także do Central Bank Digital Currencies (CBDC) jako postaci cyfrowej pieniądza państwowego, ukazując szereg jej zalet. Omówił także zagrożenia towarzyszące CBDC, wskazując na możliwą zmianę struktury amerykańskiego systemu finansowego, przy jednoczesnej zmianie ról i obowiązków sektora prywatnego i banku centralnego. Kończąc wywód, prelegent przedstawił badania oraz modele dotyczące prac nad wprowadzeniem systemu pieniądza cyfrowego na świecie.

²⁰ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 30 ze zm.).

Dr Piotr Stanisławiszyn (Uniwersytet Opolski) przedstawił referat *Czy nadszedł już czas na uchwalenie nowej ustawy o NBP?* Na wstępie prelegent zaprezentował genezę powstania ustawy o Narodowym Banku Polskim²¹. Dokonał także analizy zgodności niniejszej regulacji z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej²² oraz traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej²³. W związku z hipotezą postawioną w temacie wystąpienia dokonał wykładni wybranych zagadnień dotyczących celów i funkcji banku centralnego oraz jego struktur osobowych. Celem referatu była krytyczna ocena ustawy pod względem nieprzystosowania do nowych wyzwań obrotu gospodarczego, społecznego i prawnego.

Kolejny referat *Obowiązki banków w świetle Polskiego aktu o dostępności*²⁴ przedstawiła dr Karolina Mendecka (Uniwersytet Łódzki). Na wstępie mówczyni wskazała, że podstawą powstania Polskiego aktu o dostępności (PAD) jest European Accessibility Act²⁵ (EAA). Następnie skupiła się na objaśnieniu pojęcia dostępności jako zasady ogólnej. Nadmienila, że EAA jest pierwszą kompleksową regulacją, chroniącą prawa konsumentów, zapewniającą niwelowanie barier do swobodnego przepływu produktów i usług w Unii Europejskiej. Podkreśliła, że jednym z obszarów ochrony w rozumieniu EAA jest bankowość detaliczna, dodając, iż ustawodawca nakłada na banki szereg obowiązków związanych z dostępnością cyfrową oraz udzielania w tym zakresie informacji organom nadzoru. Punkt końcowy wywodu stanowiło przedstawienie środków ochrony prawnej konsumenta oraz sankcji związanych z niestosowaniem aktu.

Następnie głos zabrał dr Robert Lizak, prezentując referat *Neuronowy model zarządzania finansami publicznymi w Stanach Zjednoczonych z wykorzystaniem AI*. Prelegent podał hipotezy badawcze dotyczące swojej pracy. Wywiódł, że wprowadzenie neuronowego modelu zarządzania danymi z wykorzystaniem sztucznej inteligencji jest rozwiązaniem w kontekście zarządzania finansami publicznymi w Stanach Zjednoczonych. Kolejno dokonał analizy niniejszego modelu zarządzania, posiłkując się schematem perceptronu McCullocha-Pittsa oraz autorskim schematem neuronowego modelu zarządzania danymi z wykorzystaniem AI. Następnie skupił się na omówieniu tematyki samodoskonalenia się administracji federalnej, przedstawiając schemat sekwencji etapów funkcjonowania amerykańskiej administracji

²¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2025).

²² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

²³ Traktat Ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (Dz.U. z 2004 r., Nr 90, poz. 864/2 ze zm.).

²⁴ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze (Dz.U. poz. 731).

²⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (Dz.U. UE L z 2019 r., Nr 151, s. 70).

federalnej, po wdrożeniu neuronowego modelu zarządzania danymi z wykorzystaniem AI. Wskazał również na to, że jednym z celów implementacji koncepcji jest wzrost gospodarczy, zwiększenie bezpieczeństwa narodowego i utrzymanie globalnego przywództwa.

Piątym wystąpieniem drugiego panelu konferencji była prelekcja dr Magdaleny Grudzieckiej (Polskie Centrum Mediacji) zatytułowana *Praktyka i metodyka wykorzystywania mediacji w prawie bankowym*. Rozpoczynając, prelegentka podała, że istotną cechą mediacji jest wolność w sposobie rozwiązywania konfliktu. Podkreśliła, że jedynym ograniczeniem w jej prowadzeniu jest brak zgody drugiej strony, stanowiący przestrzeń między prawem intuicyjnym obu stron oraz prawem pozytywnym. Następnie wskazała na istnienie dwóch nurtów pracy mediatora – jurydyczny oraz konciliacyjny. Podkreśliła, że pozytywnym wynikiem mediacji jest ugoda mediacyjna, w której także swój angaż ma aparat państwa w postępowaniu sądowym. Na tej podstawie ukazała komparatystyczne ujęcie włoskiego systemu mediacyjnego, w którym wniosek o przeprowadzenie mediacji nie jest kierowany do sądu, lecz do określonego ośrodka mediacyjnego. Następnie przedstawiła zarys historyczny mediacji w Polsce, wyróżniając obecność mediacji na rynku finansowym. Na końcu zaprezentowała praktyczne metody prowadzenia mediacji w prawie bankowym.

Kolejną prelegentką była r. pr. Karolina Janowska, która wygłosiła referat *Nieautoryzowana transakcja płatnicza. Przekrój orzecznictwa TSUE*. Mówczyni wprowadziła audytorium w zagadnienia dotyczące procesu uwierzytelniania transakcji płatniczych. Na podstawie orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości UE z 11 lipca 2024 r. w sprawie C-409/22²⁶ wskazała na wywiedzione przez Trybunał pojęcie instrumentu płatniczego. Przedstawiła zasady odpowiedzialności za nieautoryzowane transakcje płatnicze określone w dyrektywie PSD2²⁷, rozwijając jednocześnie zagadnienie pełnomocnictwa jako elementu instrumentu płatniczego. W końcowej fazie wystąpienia wywiodła tezę, że nieautoryzowane transakcje płatnicze stanowią istotny problem dla konsumentów i banków, czego konsekwencją jest wszczynanie postępowań przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Siódmy referat *Zgoda użytkownika na przetwarzanie danych w bankowości mobilnej – wymóg uzyskania wyraźnej zgody a automatyzacja procesów* przedstawił mgr Artur Orzeł (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie). Na wstępie prelegent zaznaczył, że funkcjonowanie bankowości mobilnej oparte jest na szerokim zakresie przetwarzania danych osobowych.

²⁶ Wyrok TS z 11 lipca 2024 r. w sprawie C-409/22, *UA v. Eurobank Bułgaria*, Lex nr 3734155.

²⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.U. UE L z 2015 r., Nr 337, s. 35 ze zm.).

Podkreślił, że stanowi to dodatkowe utrudnienie, w kontekście automatyzacji procesów bankowych i ich profilowania. Dodał również, że rozszerzenie zakresu ochrony w postaci ustanowienia tajemnicy bankowej jest konsekwencją poddania sektora bankowego licznym regulacjom prawnym, podsumowując, że w obecnym stanie prawnym zasadne jest wprowadzenie szczegółowych mechanizmów ochrony prywatności użytkowników aplikacji mobilnych.

Wystąpienie kończące drugi panel konferencji wygłosił mgr Dariusz Piotrowski (Uniwersytet Jagielloński) zatytułowane *Dlaczego bankowe papiery wartościowe wciąż pozostają instytucją w zasadzie martwą?* Mówca wskazał na to, że emisje czy też papiery wartościowe *sensu stricto* nie stanowiły istotnego narzędzia gromadzenia środków pieniężnych przez banki. Niemniej jednak fakt odformalizowanego charakteru procesu emisji pozostawiał bankom znaczną dowolność w kształtowaniu jej warunków. Na podstawie analizy przepisów oraz orzecznictwa sądowego prelegent dokonał próby znalezienia przyczyn braku zainteresowania bankowymi papierami wartościowymi. Podkreślił, że w aktualnym stanie prawnym ustawa o ofercie publicznej²⁸, jak i rozporządzenie prospektowe²⁹ znajdują zastosowanie w emisji bankowych papierów wartościowych, jednak w ujęciu praktycznym nie jest konieczne posłużenie się prospektem emisyjnym.

Trzeci etap obrad konferencyjnych został uroczystie otwarty przez prowadzącego panel dr. hab. Michała Krzykowskiego, prof. UWM. Następnie jako pierwszy z prelegentów głos zabrał Vladislav Mongialo (Uniwersytet Łódzki), przedstawiając referat *Kategoryzacja obowiązków banków w świetle regulacji AML/CFT*³⁰. Rozpoczynając, wskazał on na rolę oraz zagrożenia płynące z intensywnego rozwoju technologii. Skupił się na przedstawieniu praktyk stosowanych przez banki w tym zakresie. W oparciu o badania wykazał, że w polskim prawodawstwie istnieje problem związany z regulacją w zakresie *shadow banking*, niebędący przedmiotem regulacji z zakresu AML/CFT. Jednocześnie podkreślił, że wdrożenie niniejszej dyrektywy jest utożsamiane przez ustawodawcę krajowego jako środek jej realizacji. Kończąc, przedstawił postulaty *de lege ferenda*, stanowiące propozycje zmian prawnych w kontekście implementacji niniejszej dyrektywy.

Drugą prelegentką panelu trzeciego konferencji była Karolina Adamska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Mówczyni przedstawiła

²⁸ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 620 ze zm.).

²⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1129 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie prospektu, który ma być publikowany w związku z ofertą publiczną papierów wartościowych lub dopuszczeniem ich do obrotu na rynku regulowanym oraz uchylenia dyrektywy 2003/71/WE (Dz.U. UE L z 2017 r., Nr 168, s. 12 ze zm.).

³⁰ Ang. *Anti-Money Laundering/Countering the Financing Of Terrorism*.

referat *Sztuczna inteligencja w bankowości*. Podkreśliła, że postęp technologiczny szczególnie wpływa na znaczenie i rozwój sztucznej inteligencji, czego przykładem jest także sektor bankowy. Swoje dalsze rozważania oparła o analizę rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2554 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie operacyjnej odporności cyfrowej sektora finansowego. Kończąc, wskazała na przyczyny usprawnienia działalności banków oraz zagrożenia związane ze stosowaniem instrumentów technologicznych.

Następnie Kuba Krzemiński (Uniwersytet Szczeciński) zaprezentował wystąpienie *Rola Komisji Nadzoru Finansowego w stabilności sektora bankowego*. Rozpoczynając swój referat, wskazał na fakt, że stabilizacja polskiego sektora bankowego jest jednym z kluczowych zadań niniejszej instytucji. Nadmieniał, że stabilność sektora bankowego stanowi fundament utrzymania zaufania społecznego do systemu finansowego, a także bezpieczeństwa gospodarczego kraju. Kolejno poddał analizie mechanizmy, za pomocą których Komisja Nadzoru Finansowego przyczynia się do stabilności sektora bankowego, a także przedstawił podejmowane działania prewencyjne w przypadku zagrożeń dla stabilności finansowej. Ponadto szczegółowo omówił procedurę ubiegania się o koncesje na prowadzenie działalności bankowej, opierając się na wymogach licencyjnych oraz relacjami między bankami a Komisją Nadzoru Finansowego. Na tej podstawie przedstawił skutki, jakie instytucja Komisja Nadzoru Finansowego wywiera na funkcjonowanie instytucji finansowych, szczególnie w kontekście stabilności rynkowej oraz przeciwdziałania kryzysom.

Kolejną mówczynią była Karolina Urbańska (Uniwersytet Szczeciński), która wygłosiła referat *Jak AI może obliczyć nam zdolność kredytową?* W swoim wystąpieniu skupiła się na wielofunkcyjności sztucznej inteligencji. Na początku wywodu postawiła hipotezę odnoszącą się do tytułu swojego wystąpienia, podkreślając zalety płynące z korzystania z aplikacji bankowych, konsultantów AI. Celem wystąpienia prelegentki było uwypuklenie zagrożeń towarzyszących wykorzystaniu sztucznej inteligencji w kontekście zastosowania jej przy obliczaniu potencjalnej zdolności kredytowej.

Następnie prelegentkami panelu trzeciego były Monika Kulgawczuk i Julita Kułaga (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), które przedstawiły referat *Przyszłość prawa bankowego, czyli jak sztuczna inteligencja zmienia zasady gry*. Mówczynie wskazały na istotną rolę sztucznej inteligencji w zakresie automatyzacji działań, poprawy jakości obsługi klientów oraz optymalizacji procesów decyzyjnych. Wyartykułowały, że postęp technologiczny wiąże się także z nowymi wyzwaniami prawnymi, wymagającymi ukonstytuowania. Badając wpływ AI na regulacje dotyczące sektora bankowego, odniosły się do odpowiedzialności za decyzje podejmowane przez algorytmy. Wywiodły, że konieczne jest przystosowanie obecnych regulacji prawnych do dynamicznie zmieniającej się bankowości cyfrowej. Kończąc, podkreśliły, że

etyczne wykorzystanie mechanizmów sztucznej inteligencji w bankowości może mieć pozytywny wpływ na zrównoważony rozwój sektora bankowego.

Wystąpienie wieńczące zakończenie pierwszego dnia konferencji wygłosił mgr Richard Lemonnier zatytułowane *Model ubezpieczeń na francuskim rynku finansowym*. Referat wygłaszany przez prelegenta był prezentacją wyników badań przeprowadzonych w ramach przygotowań pracy doktorskiej o tożsamym tytule. Mówca skupił się także na uwzględnieniu historycznych uwarunkowań oraz przepisów prawnych. Początkowo przedstawił tezę odnoszącą się do głównego elementu modelu ubezpieczeń na francuskim rynku finansowym. Wskazał także, że charakter ryzyka dynamicznie się zmienia, czego determinantą jest wsparcie nowych technologii. Następnie wyartykułował cztery czynniki będące podstawą sukcesu na rynkach ubezpieczeń. Odniosł się także do działań polskiego legislatora, które mogłyby wpłynąć na poprawę krajowego systemu ubezpieczeń. Kończąc wywód, prelegent podkreślił, że kluczowe jest stworzenie sprzyjających regulacji prawnych zarówno dla podmiotów rozpoczynających działalność w charakterze ubezpieczyciela, jak i zrównoważonego poziomu bezpieczeństwa ubezpieczonych.

Stacjonarny panel pierwszy w dniu 6 listopada 2025 r. otworzył prowadzący dr hab. Michał Mariański, prof. UWM. Po krótkim podziękowaniu oraz przywitaniu prelegentów i gości wystąpienie *Usługi bankowości detalicznej – czy rynek bankowy jest gotowy na wdrożenie nowych rozwiązań w zakresie dostępności cyfrowej?* rozpoczęła dr hab. Ewa Kowalewska, prof. US. Prelegentka w swoim wystąpieniu podkreślała, że dostępność cyfrowa to proces ciągły, nie zaś jednorazowe wdrożenie – każda aktualizacja strony czy aplikacji wymaga bowiem ponownej weryfikacji i audytu. Potrzebne są regularne szkolenia zespołów i stała kontrola jakości usług. W nawiązaniu do dyrektywy o dostępności³¹ i jej implementacji w Polsce, nakładającej obowiązki na banki od 28 czerwca 2025 r., prof. Kowalewska podkreśliła, że instytucje finansowe muszą spełniać standard WCAG 2.1³² na poziomie AA. Regulacje obejmują serwisy internetowe, aplikacje, terminale samoobsługowe, komunikację z klientem oraz dokumenty informacyjne. Prelegentka zwróciła uwagę, że organy nadzoru, instytucje finansowe oraz organizacje potrzebują większej liczby specjalistów w obszarze audytowania i wdrażania dostępności, dodając, że obecnie zarówno wiedza, jak i praktyka są na etapie rozwoju.

³¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług.

³² *Web Content Accessibility Guidelines*, tj. *Wytyczne dotyczące dostępności treści internetowych*, to zbiór wytycznych dotyczących dostępności stron internetowych i aplikacji mobilnych, które mają na celu zapewnienie, że treści te będą użyteczne dla osób z różnymi niepełnosprawnościami, w tym wzrokowymi, słuchowymi, ruchowymi, poznawczymi i językowymi. WCAG 2.1 jest aktualizacją poprzedniej wersji, WCAG 2.0, i zawiera 17 nowych kryteriów sukcesu, skupiając się na poprawie obsługi urządzeń mobilnych oraz dostępności dla osób słabowidzących i z zaburzeniami poznawczymi.

Następnym prelegentem był prof. dr hab. Mirosław Bączyk (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), który w swoim wystąpieniu *Niebankowe umowy sejfowe. Konkurencja czy walkower banków handlowych?* zwrócił uwagę na dynamiczny rozwój niebankowych usług wynajmu skrytek sejfowych (tzw. umów skrytki depozytowej), oferowanych przez przedsiębiorców pozabankowych, często określanych jako *vault operators* czy *deposit operators*. Profesor wskazał również na fakt, że banki komercyjne stopniowo rezygnują z własnych skrytek depozytowych z powodu kosztów utrzymania infrastruktury (np. zabezpieczonych magazynów bankowych, modernizacji oddziałów), co otwiera rynek dla podmiotów zewnętrznych. W swoim wystąpieniu podjął również rozważania dotyczące kwalifikacji umowy najmu skrytki, a taką – według niego – można uznać za szczególną odmianę umowy najmu (art. 659 Kodeksu cywilnego), co jednak nie wyklucza możliwości rozpoznania ich jako nowej umowy nienazwanej, specyficznie dostosowanej do modelu przedsiębiorców depozytowych.

Kolejnym prelegentem był dr Tomasz Knepek, który swoje wystąpienie *Zielona bankowość centralna* poświęcił roli banków centralnych w przeciwdziałaniu skutkom zmian klimatu oraz wspieraniu zielonej transformacji gospodarczej poprzez narzędzia polityki pieniężnej i nadzoru finansowego. Prelegent podkreślił, że zmiany klimatyczne stają się istotnym źródłem ryzyka systemowego, które może wpływać zarówno na stabilność cen, jak i na stabilność sektora bankowego. Banki centralne – choć tradycyjnie koncentrują się na inflacji i stabilności finansowej – coraz częściej włączają aspekty klimatyczne do swojej działalności.

Omówił ponadto cztery kluczowe obszary „zielonej bankowości centralnej”: integrację ryzyk klimatycznych w nadzorze finansowym, w tym rozwój testów warunków skrajnych (stress-testów) oraz wymogów informacyjnych wobec instytucji finansowych; zieloną politykę monetarną, obejmującą możliwość preferencyjnego traktowania zielonych obligacji w ramach programów skupu aktywów oraz rewizję zasad dotyczących zabezpieczeń; zrównoważone zarządzanie rezerwami banków centralnych, tj. inwestowanie w aktywa zgodnie z zasadami ESG (*environmental – social – governance*), współpracę międzynarodową i edukację, szczególnie w ramach NGFS (*Network for Greening the Financial System*), do którego należy już ponad 140 instytucji. Prelegent zaznaczył również, że banki centralne nie mogą pozostać bierne wobec zagrożeń klimatycznych, jeśli chcą skutecznie pełnić swoją rolę w stabilizacji gospodarki.

Jako czwarty w pierwszym panelu swoje wystąpienie przedstawił dr Marcin Kryński (Uniwersytet w Białymstoku). Tematem omówionym przez prelegenta było *Międzynarodowe podejście do przeciwdziałania przestępczości w zakresie nielegalnej działalności parabankowej – analiza porównawcza na przykładzie Polski i Austrii*. Dr Kryński w swoim wystąpieniu przedstawił

analizę działalności parabanków w Polsce na tle doświadczeń austriackich, opierając się zarówno na przepisach prawnych, jak i na własnych obserwacjach z pobytu naukowego w Austrii. Na początku zwrócił uwagę na różnice w dostępie do wiedzy prawniczej, zauważając, że większość publikacji dostępnych w bibliotekach austriackich pochodzi z Niemiec, a system komentarzy do ustaw opiera się tam na modułowej strukturze skroszytów, które wymienia się w przypadku zmiany przepisów. W przeciwieństwie do Polski, brakuje tam cyfrowych baz wiedzy porównywalnych z Lexem czy z Legalem. Prelegent podkreślił, że działalność parabankowa w Austrii jest legalna, a system ten pozostaje otwarty na nowoczesne modele pożyczkowe 0, w tym tzw. *peer-to-peer lending*, czyli pożyczki społecznościowe. Przykładem takiej platformy jest *auxmoney*, umożliwiająca osobom prywatnym udzielanie pożyczek innym osobom bez udziału banków. W efekcie obywatele mogą realnie korzystać z alternatywnych źródeł finansowania poza systemem bankowym. W kontekście Polski prelegent odniósł się do przepisów prawa karnego, regulujących nielegalne prowadzenie działalności bankowej. Wskazał na art. 171 Prawa bankowego, który penalizuje prowadzenie czynności bankowych bez zezwolenia, oraz na art. 286 Kodeksu karnego dotyczący oszustwa. Zestawił to z przepisem § 146 austriackiego StGB (*Betrug*), który przewiduje znacznie łagodniejsze sankcje karne, zauważając przy tym, że górna granica zagrożenia karą w Austrii odpowiada dolnej granicy w Polsce, co obrazuje odmienne podejście. Na zakończenie stwierdził, że rola parabanków będzie w przyszłości wzrastać, stopniowo przejmując wybrane czynności zastrzeżone dotychczas dla sektora bankowego, zwłaszcza w zakresie pożyczek, inwestycji społecznościowych oraz działalności cyfrowych platform finansowych.

Kolejny prelegentem, z wystąpieniem *Wpływ nowych technologii na rozwój prawa ubezpieczeń*, był radca prawny Jakub Borowski (Biuro Rzecznika Finansowego). W swoim referacie omówił dwutorowy wpływ nowych technologii, zwłaszcza sztucznej inteligencji, na funkcjonowanie sektora ubezpieczeniowego i finansowego. Podkreślił, że z jednej strony technologie te otwierają szereg możliwości w zakresie ułatwień i zwiększenia dostępności usług, z drugiej zaś niosą za sobą istotne ryzyka prawne i etyczne. Prelegent zwrócił uwagę na wzrost aktywności grup przestępczych, które z pomocą sztucznej inteligencji wykradają dane osobowe, uzyskują dostęp do środków zgromadzonych na kontach bankowych oraz mogą omijać dotychczasowe zabezpieczenia systemów finansowych. Jego zdaniem nowe technologie przekształcą klasyczne etapy prawa ubezpieczeniowego, które dotąd były stabilne i przewidywalne. Można je podzielić na trzy obszary. Pierwszy z nich to przygotowanie produktu – AI umożliwi tworzenie personalizowanych polis, dostosowanych do konkretnej grupy zawodowej lub stylu życia, co jednak może prowadzić do wykluczenia osób, które nie mieszczą się w modelu ryzyka

opracowanym przez algorytmy. Drugi etap to dystrybucja produktu – sprzedaż ubezpieczeń online może być szybsza i wygodniejsza, ale jednocześnie mniej przejrzysta, a klient może nie w pełni rozumieć warunki umowy zawartej automatycznie lub w trybie uproszczonym. Trzeci, ostatni etap to realizacja umowy (likwidacja szkody) – automatyzacja tego procesu przyspieszy wypłaty, ale rodzi nowe zagrożenia, tj. algorytmy mogą pozyskiwać więcej danych niż przewiduje prawo, przetwarzanie informacji o szkodzie może ujawniać wrażliwe dane osobowe o stylu życia klienta. Zdaniem prelegenta w przyszłości największym wyzwaniem będzie zapewnienie równego dostępu do ochrony ubezpieczeniowej oraz ochrony prywatności danych, a także zapewnienie przejrzystości i kontroli decyzji podejmowanych przez algorytmy.

Następnie swój referat przedstawiła r. pr. Izabela Gruszczyńska (Biuro Rzecznika Finansowego). Prelegentka podjęła temat *Rozwój technologiczny a cyberzagrożenia w bankowości*, poruszając zagadnienia rosnących zagrożeń związanych z cyberprzestępczością, której celem są środki zgromadzone na rachunkach bankowych. Zwróciła uwagę, że postęp technologiczny, mimo wielu udogodnień, ułatwia również działania oszustów, którzy coraz skuteczniej potrafią podszywać się pod banki, instytucje lub inne osoby. Wyjaśniła, że nieautoryzowana transakcja to taka, na którą użytkownik nie wyraził dobrowolnej zgody. Często dochodzi do niej wskutek manipulacji lub podszywania się pod zaufane źródła, co użytkownik może błędnie uznać za legalne działanie. Prelegentka przedstawiła rozwój technik wykorzystywanych przez przestępców: *phishing* – pierwsza fala oszustw, oparta na wyludzaniu danych logowania przez e-maile lub fałszywe strony bankowe; *catphishing* – podszywanie się pod inną osobę, często w celach emocjonalnego oszustwa (np. w relacjach); *smishing* – oszustwa przez SMS-y zawierające złośliwe linki; *vishing plus caller ID spoofing* – rozmowy telefoniczne z fałszywym identyfikatorem numeru (np. „dzwoni bank”), nakłaniające do przekazania danych lub wykonania przelewu; *deepfake voice* – nagrywanie lub syntetyzowanie głosów w celu wyludzenia informacji (np. podszycie się pod szefa lub pracownika banku); *deepfake video* – jeszcze mało rozpowszechnione, ale szybko rozwijające się narzędzie do tworzenia spreparowanych nagrań wideo z wykorzystaniem sztucznej inteligencji. Prelegentka zakończyła wystąpienie przestrożą, że w obecnych realiach technologicznych nie możemy ufać ani temu, co widzimy, ani temu, co słyszymy. Oszustwa stają się coraz bardziej wyrafinowane i trudniejsze do rozpoznania nawet dla świadomych użytkowników.

Następnie uczestnicy konferencji wysłuchali wystąpienia mgr Andrzej Rychter zatytułowanego *Dlaczego warto mediować, czyli mediacje oczami pełnomocnika banku*, podczas którego mówca zwrócił uwagę na istotną rolę mediacji w rozwiązywaniu sporów z bankami. Przypomniął, że zanim bank wypowie umowę, istnieje możliwość złożenia wniosku restrukturyzacyjnego, z którego jednak klienci korzystają bardzo rzadko. Podkreślił, że polskie

przepisy, a w szczególności art. 13 Kodeksu postępowania cywilnego³³, jasno przewidują możliwość zawarcia ugody, co stwarza realną szansę na polubowne zakończenie sporu. Prelegent wskazał również na przepisy art. 187 § 1 pkt 3 Kodeksu postępowania cywilnego oraz art. 75c Prawa bankowego³⁴, które stanowią prawne podstawy do prowadzenia mediacji w relacjach banku z klientem. W swoim wystąpieniu mgr Rychter podkreślił wiele korzyści wynikających z mediacji. Przede wszystkim pozwala ona na szybkie zakończenie sporu, co jest korzystne dla obu stron. Ugoda zawarta przed mediatorem posiada moc ugody sądowej i jest tytułem egzekucyjnym, co umożliwia szybkie wszczęcie postępowania egzekucyjnego w przypadku niewywiązania się z porozumienia. Dodatkowo mediacja wiąże się z niskimi kosztami i sprzyja zachowaniu pozytywnych relacji między stronami, przynosząc tym samym korzystny efekt dla wszystkich uczestników sporu. Podsumowując, prelegent podkreślił, że mediacja jest efektywnym i ekonomicznym narzędziem rozwiązywania konfliktów z bankami, które warto wykorzystać zamiast długotrwałych postępowań sądowych.

Panel pierwszy w drugim dniu konferencji zakończyło wystąpienie dr Edyty Józwiak (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), która wygłosiła referat *Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci – konsekwencje prawne dla majątku spadkowego*. W swoim wystąpieniu zwróciła uwagę, że tytułowa dyspozycja stanowi wyjątek od zasady, że po śmierci posiadacza rachunku środki znajdujące się na rachunku wchodzą do spadku. Wyjaśniła, że istota dyspozycji wkładem na wypadek śmierci polega na tym, iż posiadacz rachunku oszczędnościowego (w tym rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej) może na piśmie polecić bankowi, aby po jego śmierci wypłacił określoną kwotę wskazanym przez siebie osobom. Jest to jednostronna czynność prawna *mortis causa*. Dr Józwiak wskazała na to, że limit kwoty objętej dyspozycją jest niemały i wynosi dwudziestokrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, które na dzień 6 listopada 2024 r. wynosiło 163 355,40 zł. Prelegentka odniosła się także do uchwały Sądu Najwyższego, sygn. akt III CZP 57/22, w której wskazano, że kwota objęta dyspozycją na wypadek śmierci nie podlega zaliczeniu do schedy spadkowej w rozumieniu art. 1039 § 1 Kodeksu cywilnego³⁵. Oznacza to, że środki te są wypłacane poza tradycyjnym postępowaniem spadkowym na rzecz osób wskazanych przez posiadacza rachunku (np. małżonka, wstępnych, zstępnych lub rodzeństwa). W trakcie wystąpienia prelegentka porównała treść art. 56 ustawy Prawo bankowe z art. 1039

³³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1568).

³⁴ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1646).

³⁵ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1061).

§ 1 Kodeksu cywilnego, wskazując na dwa główne cele tych regulacji: ochronę osób najbliższych spadkodawcy poprzez zagwarantowanie im natychmiastowego i uproszczonego dostępu do określonych korzyści majątkowych oraz uproszczenie i przyspieszenie nabycia przez osoby wskazane przez posiadacza rachunku kwot zgromadzonych na rachunku bankowym, poza formalnościami związanymi z dziedziczeniem. Na zakończenie podkreśliła, że jedyną możliwością podważenia dyspozycji wkładem na wypadek śmierci jest wszczęcie postępowania procesowego przed sądem właściwym ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego. Przepisy prawa cywilnego wykluczają bowiem rozstrzyganie tej kwestii w postępowaniu nieprocesowym, np. w sprawach o dział spadku.

Panel drugi został rozpoczęty ponownym powitaniem wszystkich przez moderatora tego panelu dr hab. Jakuba J. Ziętego, prof. UWM. Jako pierwsza głos zabrała r. pr. Monika Żychlińska, która przedstawiła referat *Sankcja kredytu darmowego jako instrument ochrony konsumentów na rynku finansowym w praktyce orzeczniczej sądów powszechnych*. W swoim wystąpieniu omówiła instytucję sankcji kredytu darmowego, uregulowaną w art. 45 ustawy o kredycie konsumenckim, wskazując jej rolę jako istotnego narzędzia ochrony interesów konsumentów na rynku usług finansowych. Na wstępie prelegentka przypomniała, że sankcja kredytu darmowego polega na tym, że w przypadku naruszenia przez kredytodawcę obowiązków informacyjnych lub formalnych określonych w ustawie konsument ma prawo do spłaty wyłącznie kapitału, bez odsetek i innych kosztów kredytu. Stanowi to istotne uprawnienie dla kredytobiorców i motywuje instytucje finansowe do przestrzegania przepisów prawa. W dalszej części referatu prelegentka skupiła się na analizie orzecznictwa sądów powszechnych, podkreślając, że sądy w coraz większym stopniu dostrzegają konieczność wykładni przepisów w sposób prokonsumencki, zgodnie z dyrektywą 2008/48/WE³⁶ oraz orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości UE. Zwróciła uwagę, że sądy często przyznają rację konsumentom w przypadkach, gdy kredytodawca nieprawidłowo poinformował ich o rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania (RRSO), całkowitym koszcie kredytu, terminach spłaty lub prawie odstąpienia od umowy. Prelegentka przytoczyła również przykłady orzeczeń, w których sądy uznały zastosowanie sankcji kredytu darmowego za zasadne. Podkreśliła, że zgodnie z aktualną linią orzecniczą nawet drobne naruszenia obowiązków informacyjnych mogą skutkować nałożeniem sankcji, co potwierdza funkcję prewencyjną i dyscyplinującą tego instrumentu. Na zakończenie zaznaczyła, że sankcja kredytu darmowego pełni nie tylko funkcję ochronną, ale również porządkującą

³⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. UE L 2008.133.66 z dnia 22.5.2008).

rynek, wspierając przejrzystość umów kredytowych i promując odpowiedzialne praktyki kredytowe.

Jako druga w tym panelu swój referat *Systemy sztucznej inteligencji służące ocenie zdolności kredytowej jako systemy wysokiego ryzyka według AI Act* przedstawiła adw. Karolina Nowalska, podczas którego omówiła zagadnienie wykorzystania systemów sztucznej inteligencji do oceny zdolności kredytowej konsumentów w kontekście nowego unijnego rozporządzenia – *AI Act*, przyjętego przez Unię Europejską w 2024 r. Prelegentka wyjaśniła, że zgodnie ze wspomnianymi przepisami systemy AI stosowane do oceny zdolności kredytowej osób fizycznych zostały zaklasyfikowane jako systemy wysokiego ryzyka. Oznacza to, że podlegają one zaostrzonym wymogom w zakresie przejrzystości, bezpieczeństwa, nadzoru oraz zgodności z prawami podstawowymi, w tym ochroną danych osobowych, zakazem dyskryminacji i prawem do równego traktowania. Ponadto zwróciła uwagę, że systemy te analizują szeroki zakres danych, często pochodzących z różnych źródeł, takich jak historia kredytowa, dane demograficzne, a niekiedy również dane z mediów społecznościowych. W związku z tym pojawiają się poważne ryzyka, m.in. dotyczące przejrzystości decyzji algorytmu, potencjalnej dyskryminacji określonych grup społecznych oraz niewystarczającej możliwości odwołania się od decyzji automatycznej. Prelegentka omówiła również podstawowe obowiązki instytucji finansowych i dostawców systemów AI wynikające z *AI Act*³⁷, a także podkreśliła, że zgodność tego rozporządzenia nie jest wyłącznie wymogiem prawnym, lecz również elementem budowania zaufania do rynku usług finansowych i technologii opartych na AI. Zwróciła także uwagę na możliwe konsekwencje naruszenia przepisów, w tym wysokie sankcje finansowe przewidziane przez rozporządzenie.

Kolejno swoje wystąpienie przedstawiła Aleksandra Sidorowicz (Uniwersytet w Białymstoku) zatytułowane *Problem wykluczenia finansowego a digitalizacja systemu bankowego na przykładzie umowy rachunku bankowego*. Prelegentka wskazała, że rozwój usług cyfrowych, takich jak zakładanie rachunku bankowego online, choć znacząco usprawnia obsługę klientów, może jednocześnie prowadzić do pogłębienia wykluczenia osób starszych, nieposiadających kompetencji cyfrowych lub mieszkających na obszarach z ograniczonym dostępem do Internetu. Zwróciła uwagę na ryzyko ograniczenia dostępu do usług bankowych w tradycyjnej formie, co może skutkować wykluczeniem grup wrażliwych społecznie. W tym kontekście przypomniła o obowiązku zapewnienia dostępu do podstawowego rachunku płatniczego,

³⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 300/2008, (UE) nr 167/2013, (UE) nr 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1139 i (UE) 2019/2144 oraz dyrektyw 2014/90/UE, (UE) 2016/797 i (UE) 2020/1828 (akt w sprawie sztucznej inteligencji) (Dz.U. UE L 2024.1689 z dnia 12.7.2024).

wynikającego z regulacji unijnych i prawa krajowego. W konkluzji podkreśliła konieczność zachowania równowagi między postępowaniem technologicznym a dostępnością usług finansowych, wskazując na potrzebę wdrażania działań wspierających inkluzywność i przeciwdziałających cyfrowemu wykluczeniu.

Czwartą prelegentką była Natalia Abroziak (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego), która zaprezentowała referat *Banki i sztuczna inteligencja: kto kogo zdeklasuje?* Prelegentka rozpoczęła od zarysowania obecnego zakresu zastosowań AI w bankowości, takich jak automatyzacja procesów kredytowych, systemy oceny ryzyka, wykrywanie oszustw czy obsługa klienta z wykorzystaniem chatbotów. Zwróciła uwagę, że sztuczna inteligencja znacząco zwiększa efektywność operacyjną instytucji finansowych, jednocześnie niosąc ze sobą nowe ryzyka, zwłaszcza w obszarze ochrony danych, transparentności decyzji algorytmicznych i odpowiedzialności prawnej. Wskazała również na okoliczność, że rozwój AI może prowadzić do ograniczenia niektórych stanowisk w bankowości oraz konieczności przystosowania się pracowników do nowych technologii. Prelegentka nawiązała także do regulacyjnych wyzwań związanych z wdrażaniem AI w bankowości, w szczególności w kontekście nadchodzącego unijnego rozporządzenia *AI Act*. Podkreśliła, że systemy wykorzystywane do oceny zdolności kredytowej czy zapobiegania praniu pieniędzy mogą zostać zakwalifikowane jako systemy wysokiego ryzyka, co rodzi konkretne obowiązki dla banków.

Następnie swoje wystąpienie *Podanie do publicznej wiadomości informacji o nałożeniu przez KNF sankcji administracyjnej – implementacja przepisów dyrektywy unijnej do prawa polskiego* przedstawił Mikołaj Mirecki (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie). Prelegent omówił zakres i cele regulacji unijnych, ze szczególnym uwzględnieniem wymogu zapewnienia transparentności działań organów nadzoru przy jednoczesnym poszanowaniu zasad proporcjonalności oraz ochrony danych osobowych. W referacie wskazał na sposób wdrożenia tych regulacji do polskiego porządku prawnego oraz związane z tym wyzwania praktyczne i interpretacyjne, w tym dotyczące anonimizacji danych, możliwości odroczenia publikacji oraz wpływu ujawnienia sankcji na uczestników rynku finansowego. Podkreślił również prewencyjny charakter publikacji sankcji oraz jej znaczenie dla zaufania do instytucji nadzorczych i stabilności rynku finansowego.

Ostatnim prelegentem drugiego panelu konferencji był Paweł Olbromski (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), który przedstawił referat *Problematyka Sądu Polubownego przy Komisji Nadzoru Finansowego*. W wystąpieniu omówił funkcjonowanie Sądu Polubownego działającego przy Komisji Nadzoru Finansowego jako alternatywnego mechanizmu rozstrzygania sporów na rynku finansowym. Zwrócił uwagę na jego rolę w odciażaniu sądów powszechnych oraz przyspieszaniu postępowań, co sprzyja ochronie praw konsumentów usług finansowych. Przedstawił charakterystykę procedury

arbitrażowej oraz wskazano wyzwania związane z efektywnością i dostępnością tego trybu rozstrzygania sporów. Prelegent podkreślił znaczenie Sądu Polubownego w systemie nadzoru finansowego oraz jego wkład w podnoszenie jakości usług finansowych.

Po zakończeniu panelu drugiego rozpoczęto dyskusję oraz ogłoszono podsumowanie, którego dokonał dr hab. Jakub J. Zięty, prof. UWM, wskazując na wiele ciekawych wątków oraz kwestii poruszonych w czasie wystąpień.

Trzeci panel stacjonarny prowadził również dr hab. Jakub J. Zięty, prof. UWM. Po przerwie przywitał prelegentów oraz słuchaczy konferencji i oddał głos Mateuszowi Dąbrowskiemu (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), który wygłosił referat *Ochrona konsumentów w kontekście lokat strukturyzowanych: obowiązki informacyjne banków*. Prelegent wskazał, że ze względu na złożony charakter tych produktów oraz potencjalne ryzyko finansowe dla inwestorów, transparentność i rzetelność przekazywanych informacji są kluczowe dla prawidłowego funkcjonowania rynku i ochrony interesów konsumentów. Podkreślił, że banki mają obowiązek szczegółowego informowania o cechach produktu, związanych ryzykach oraz możliwych kosztach, co pozwala na świadome podejmowanie decyzji inwestycyjnych. W referacie poruszył również regulacje prawne oraz praktykę rynkową w zakresie realizacji tych obowiązków, wskazując na potrzebę dalszego doskonalenia standardów informacyjnych.

Następnie głos zabrała Julia Barbara Wolniak (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) z wystąpieniem na *Cyberbezpieczeństwo w bankowości: regulacje i wyzwania prawne*. Prelegentka wskazała na rosnące znaczenie ochrony danych i systemów informatycznych banków w kontekście dynamicznego rozwoju technologii cyfrowych oraz coraz częstszych cyberataków. Omówiła również obowiązki instytucji finansowych wynikające z krajowych i unijnych aktów prawnych, takich jak RODO³⁸ czy dyrektywa NIS2³⁹, podkreślając konieczność zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa informacji i reagowania na incydenty. Wskazała także na trudności praktyczne, związane m.in. z adaptacją przepisów do szybko zmieniającego się środowiska technologicznego oraz potrzebę ciągłego doskonalenia środków ochrony. W podsumowaniu podkreśliła, że skuteczne cyberbezpieczeństwo jest niezbędne dla utrzymania zaufania klientów i stabilności sektora bankowego.

³⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. UE L 2016.119.1 z dnia 4.5.2016).

³⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2555 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu cyberbezpieczeństwa na terytorium Unii, zmieniająca rozporządzenie (UE) nr 910/2014 i dyrektywę (UE) 2018/1972 oraz uchylająca dyrektywę (UE) 2016/1148 (dyrektywa NIS 2) (Dz.U. UE L 2022.333.80 z dnia 27.12.2022).

Jako trzeci głos zabrał Sebastian Sumiła (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), który przedstawił referat *Zagrożenia i korzyści z wykorzystywania sztucznej inteligencji na rynkach finansowych*. Prelegent zwrócił uwagę na możliwość zwiększenia efektywności procesów decyzyjnych, automatyzacji analiz ryzyka, a także usprawnienia obsługi klienta dzięki zastosowaniu nowoczesnych algorytmów. Jednocześnie wskazał na ryzyka, takie jak brak transparentności działania algorytmów, możliwość powstania błędów systemowych, a także kwestie etyczne i prawne związane z odpowiedzialnością za decyzje podejmowane przez AI. Podkreślił potrzebę odpowiednich regulacji i nadzoru, które pozwolą zminimalizować negatywne skutki, jednocześnie wykorzystując pełen potencjał technologii w sektorze finansowym.

Kolejny referat *Ocena zasadności wprowadzenia limitów płatności gotówką na poziomie UE* przedstawił Szymon Błędek (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), który omówił kwestię wprowadzenia limitów płatności gotówką w Unii Europejskiej, analizując zarówno cele, jak i potencjalne skutki takiego rozwiązania. Prelegent podkreślił, że ograniczenia mają na celu przede wszystkim przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu działalności przestępczej, a także zwiększenie transparentności transakcji finansowych. Dodał jednak, że wprowadzenie limitów niesie ze sobą wyzwania, takie jak utrudnienia dla obywateli preferujących gotówkę, ryzyko wykluczenia finansowego oraz wpływ na drobne przedsiębiorstwa. W swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na konieczność wyważenia aspektów bezpieczeństwa finansowego z ochroną praw konsumentów oraz efektywność proponowanych regulacji na poziomie unijnym.

Jako piąty w panelu trzecim zabrał głos Michał Arsoba (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), przedstawiając *Wybrane wyzwania technologiczne i prawne związane z usługami płatniczymi*. Prelegent zwrócił uwagę na dynamiczny rozwój technologii cyfrowych oraz rosnące znaczenie innowacji, takich jak płatności mobilne czy systemy płatności natychmiastowych. Podkreślił, że wraz z tym rozwojem pojawiają się nowe zagrożenia, w tym związane z bezpieczeństwem danych i ochroną konsumentów. Przedstawił także aspekty regulacyjne, wskazując na konieczność dostosowania prawa do szybko zmieniającego się środowiska technologicznego oraz zapewnienia równowagi między innowacyjnością a ochroną interesów użytkowników usług płatniczych. W podsumowaniu podkreślił istotę współpracy między regulatorami, instytucjami finansowymi i dostawcami technologii w celu skutecznego adresowania tych wyzwań.

Jako ostatni swój referat przedstawił dr hab. Michał Mariański, prof. UWM zatytułowany *Wyzwania prawa bankowego w perspektywie prawno-porównawczej*, w którym podjął interdyscyplinarną analizę wyzwań, jakie stoją przed współczesnym prawem bankowym, uwzględniając szeroką perspektywę prawno-porównawczą. Autor skoncentrował się na problematyce

adaptacji krajowych regulacji bankowych do dynamicznych zmian technologicznych, ekonomicznych oraz regulacyjnych zachodzących zarówno w Polsce, jak i na poziomie Unii Europejskiej. Szczególną uwagę poświęcił wpływowi digitalizacji sektora finansowego, rozwojowi innowacyjnych technologii finansowych (*fintech*) oraz rosnącej roli sztucznej inteligencji w procesach bankowych, co wymusza rewizję tradycyjnych ram prawnych. Referat uwzględnił porównanie systemów prawa bankowego we Francji, analizując różnice i podobieństwa w podejściu do regulacji ryzyka, ochrony konsumentów oraz nadzoru bankowego. Profesor zwrócił uwagę na złożoność procesu harmonizacji prawa bankowego w ramach Unii Europejskiej, gdzie integracja regulacyjna musi mierzyć się z odmiennościami kulturowymi, historycznymi i ekonomicznymi poszczególnych państw członkowskich. Podkreślił, że mimo jednolitego celu, jakim jest stabilność systemu finansowego i ochrona interesów uczestników rynku, różnorodność krajowych podejść wymaga elastyczności i otwartości w procesie legislacyjnym. W podsumowaniu wystąpienia prelegent wskazał na konieczność pogłębionych badań naukowych oraz interdyscyplinarnego dialogu między prawnikami, ekonomistami i specjalistami IT, który jest niezbędny dla efektywnego reagowania na wyzwania przyszłości prawa bankowego. Podkreślił także potrzebę wypracowania mechanizmów prawnych umożliwiających szybką adaptację do postępu technologicznego, jednocześnie zachowując fundamentalne zasady ochrony konsumentów i stabilności systemu finansowego.

Na zakończenie konferencji przedstawiciele komitetu naukowego konferencji podziękowali prelegentom za wystąpienia, podsumowali panele zdalne i stacjonarne, kończąc część merytoryczną konferencji. Następnie podziękowano osobom zaangażowanym w organizację wydarzenia, gościom, słuchaczom i sponsorom i na tym zakończono II Ogólnopolską Konferencję Naukową Prawa Bankowego, zapraszając na jej kolejną, trzecią edycję, która w 2025 r. zostanie również zorganizowana w Olsztynie.

Wykaz literatury

- Bączyk M., *Bankowe umowy nienazwane w polskiej praktyce bankowej*, [w:] W. Katner (red.), *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*. seria: System Prawa Prywatnego, t. 9, C.H. Beck, Warszawa 2023.
- Fedorowicz M., *Koncepcja finansowego stosunku prawnorynkowego w sieciowym ujęciu zależności na rynku finansowym*, [w:] A. Gorgol (red.), *Teoretyczne i praktyczne aspekty prawa finansowego. Problemy, koncepcje, wyzwania i rozwiązania*, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Fojcik-Mastalska E., *Prawo rynku finansowego w systemie prawa*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler, M. Olszak (red.), *Prawo rynku finansowego. Doktryna, instytucje, praktyka*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

- Józwiak, E., Kołodziejski, K., Nosowska, A., *Sprawozdanie z I Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Prawa Bankowego „Współczesne wyzwania technologiczne i prawne”*, Olsztyn, 10 stycznia 2024 r., „Studia Prawnoustrojowe” 2024, nr 64.
- Jurkowska-Zeidler A., *Nowa globalna architektura finansowa*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011, t. XXV.
- Jurkowska-Zeidler A., *Prawo unii bankowej*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler, M. Olszak (red.), *Prawo rynku finansowego. Doktryna, instytucje, praktyka*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Lemonnier M., *Europejskie modele instrumentów finansowych. Wybrane zagadnienia*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
- Mariański M., *Problematyka regulacji rynku finansowego w ujęciu transgranicznym. Analiza na przykładzie prawa polskiego i prawa francuskiego*, Wyd. UWM, Olsztyn 2020.
- Mariański M., *The application of the public order clause on the financial market – as one of the elements for building sustainable finance in a comparative perspective*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2024, nr 29(1).
- Nieborak T., *Rynek finansowy jako dobro wspólne*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2017, nr 79(3).
- Ofiarski Z., *Rola soft law w regulacji rynku finansowego na przykładzie rekomendacji i wytycznych Komisji Nadzoru Finansowego*, [w:] A. Jurkowska-Zeidler, M. Olszak (red.), *Prawo rynku finansowego. Doktryna, instytucje, praktyka*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Zalcewicz A., *Dylematy stanowienia prawa finansowego: następcość regulacji wobec zjawisk społeczno-gospodarczych czy antycypacja regulacyjna? – przyczynek do dyskusji*, [w:] E. Feret, P. Majka (red.), *Księga Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa Finansowego i Prawa Podatkowego „Misja prawa finansowego – wyzwania współczesności”*, Wyd. UR, Rzeszów 2023.